

Wojciech J. Cynarski

W kierunku idealnego ustroju państwa

Idō - Ruch dla Kultury : rocznik naukowy : [filozofia, nauka, tradycje wschodu, kultura, zdrowie, edukacja] 3, 281-284

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Prof. dr hab. M. Malikowski (IS UR) ocenił pracę jako dobrą, wskazując przy tym, że „jest to krytyczna recenzja pewnej utopii państwa idealnego...”, która skłania do wielu pozytywnych refleksji.

WOJCIECH J. CYNARSKI
IWFiZ UR

W kierunku idealnego ustroju państwa

D. Olszewski, „Polityczna organizacja państwa” (Political organisation of state), Osiek n. Notecią 2002.

Ukazała się książka¹, w której Autor – świecki absolwent KUL, specjalizujący się w teologii duchowości – dokonuje transpozycji swych filozoficzno-teologicznych przemyśleń w kierunku sformułowania idealnego² społeczno-politycznego i ekonomicznego ustroju państwa – Rzeczypospolitej Polskiej. Na ile udało się Autorowi wykorzystać doświadczenia mistyki chrześcijańskiej dla zaproponowania nowej „politycznej organizacji państwa”? Czy nie są to dziedziny zbyt odległe? Jestem zdania, że można i należy mówić o etyce w polityce i politologii, w ogóle w naukach społecznych – do czego skłania nas konieczność, jaką jawi się postępujący kryzys moralny naszej kultury [por.: Cynarski 2002].

Dotychczasowy dorobek Autora *Politycznej organizacji państwa* wpisuje się w nowożytny dialog chrześcijańskiej mistyki i katolickiej teologii z mądrością Wschodu, realizowany po linii takich autorów jak: Anthony de Mello, Bede Griffiths, Thomas Merton. Olszewski, jako zwolennik dialogu międzyreligijnego i osoba zainteresowana czynnie dalekowschodnimi sztukami walki, próbował porównywać duchowy wymiar filozofii karate z chrześcijaństwem [Olszewski 1995]. Te penetracje badawcze Dariusza Olszewskiego są mi szczególnie bliskie. Niestety, znalazłem pewną niekonsekwencję w wyjaśnieniach dotyczących dróg duchowego postępu. Mianowicie Autor powołuje się na pochodzących ze Wschodu prawdziwych Mistrzów medytacji, z drugiej strony zastrzegając, że „...są dwie Drogi życia duchowego: pierwszą idzie Chrystus i wszyscy, którzy – w różnym stopniu – się z Nim, w Nim i przez Niego misticznie **jednoczą**. Drugą zaś idą ci, którzy – w różnym stopniu – są Chrystusowi przeciwni” [Olszewski 2001 a, s. 111]. Czyż wyznawcy Buddy (zwłaszcza dawni, którzy nie mogli znać nauk Jezusa Chrystusa) nie postępują (postępowali) drogą Dobra? Czyż na szczyt nie wiedzie wiele dróg, o których mawiają mistrzowie sztuk walki i systemów medytacyjnych? Zapewne nie każda droga jest tak samo bezpieczna i tak trudna, jak objawiona przez Chrystusa. Ale metod duchowego i osobowego doskonalenia jest wiele. Z drugiej strony wszystkie cytowane tu publikacje Olszewskiego posiadają wysoce moralną (i umoralniającą, „budującą” w sensie aksjonormatywnym) wymowę.

Olszewski uczestniczy w nurcie poszukiwań epistemologicznych na miarę nauki i wiedzy XXI wieku. Służą temu nie tylko jego zainteresowanie tematyką z pogranicza filozofii i teologii, porównywanie najwyższych osiągnięć ludzkiej myśli i ducha Zachodu i Wschodu³, ale także (lub przede wszystkim) praktyka pozazmysłowej percepcji – tzw. głębokiej medytacji, introspekcji i doskonalenia intuicji. Dla badań ludzkiej świadomości i sfery życia duchowego jest to zapewne właściwy kierunek naukowej penetracji.

Głos w sprawie konieczności rewolucji moralnej jest tutaj nie tylko nawiązaniem do poglądów Jana Pawła II i A. Szyszko-Bohusza. Można go uzgodnić z nowoparadygmatycznym ujęciem systemowym i *antropologią integralną* psychofizycznego rozwoju

¹ Dariusz Olszewski, *Polityczna organizacja państwa w perspektywie rozwoju duchowego człowieka*, autoedycja, Osiek n. Notecią 2002. 178 s.

² W znaczeniu zarówno najlepszego, optymalnego, jak i w sensie weberowskiego 'typu idealnego'.

³ Takim ulubionym autorem Olszewskiego jest mistrz Eckhart (1260-1327) – mystyk o poglądach zupełnie nieortodoksyjnych, jak charakteryzował go B. Russel [Russel 1995, s. 163].

(postępu, wzrostu) [Cynarski 2001 a]. Zgadzam się z tezami dotyczącymi konieczności zmian w dziedzinach wychowania i służby zdrowia tym bardziej, iż wnioski sformułowane przez Olszewskiego korespondują z moimi poglądami, dotyczącymi zastosowań holistycznej pedagogiki i medycyny, formułowanymi i publikowanymi na łamach „IRK”. Także godne rozważenia wydają się być postulaty zmiany systemu wyboru demokratycznego przedstawicielstwa w państwie. Autor *Politycznej organizacji państwa* proponuje system „demokratyczny” (lecz nie parlamentarny, wielopartyjny) albo „hierarchiczno-demokratyczny” wyboru i sprawowania władzy. Zalecenia te pokrewne są wizji systemu merytokratycznego – rządu specjalistów i wybitnych autorytetów – postulowanej przez D. Bella i Z. Brzezińskiego [Cynarski 2001 b]. Natomiast niektóre spośród pomysłów Autora wydają się co najmniej kontrowersyjne.

Omawiana książka jest suplementem do trzytomowego dzieła z pogranicza teologii i filozofii pt.: *Tajemnica Boga, świata, człowieka i Szatana w doświadczeniu mistycznym [ku ezoteryce pism Św. Jana od Krzyża i Św. Teresy Wielkiej (z Avili)]* [Olszewski 1996, 2000, 2001 a, b], jako kontynuacja zawartych tam rozważań. Seria wychodzi pod nazwą „Literatura nowej ekumenicznej myśli” i stanowi cykl duchowych rozważań i intuicyjnego dochodzenia do prawd dotyczących człowieka i społeczeństwa. Autor dedykuje książkę dwóm znakomitym autorytetom moralnym i naukowym: papieżowi Janowi Pawłowi II i prof. Andrzejowi Szyszko-Bohuszowi⁴. Wymienione osoby są też wielokrotnie cytowane. Właściwie tylko one, gdy chodzi o refleksje filozoficzne i moralno-społeczne.

Merytoryczna treść pracy zawarta jest w 14 krótkich rozdziałach. Autor ocenia funkcjonowanie państwa po roku 1989 w kategoriach patologii społecznej, a działający system demokratyczny kojarzy z manipulacją. Będąc zwolennikiem przystąpienia naszego kraju do Unii Europejskiej zaleca, aby najpierw „posprzątać własne podwórko”. Krytycznie ocenia dotychczasową przywidyżącą, piętnuje przestępstwa gospodarcze, pracę urzędów. Zaleca wprowadzenie obowiązku pracy, obligatoryjnego leczenia się alkoholików i innych osób uzależnionych, zlikwidowanie ‘kominów płacowych’. Autor, nie będąc „obciążonym” bagażem teorii społecznych lub też celowo od nich abstrahując, przedstawia własną śmiałą koncepcję ustroju państwa i precyzuje własne poglądy. Nie pochodząc ze środowiska socjologów lub politologów, nie nawiązując bezpośrednio do teorii państwa ani też do utopii znanych z historii myśli społecznej⁵, postuluje kilkanaście konkretnych rozstrzygnięć. Przede wszystkim powinien – jego zdaniem – nastąpić zdecydowany powrót do idei państwa opiekuńczego, bez względu na rachunek ekonomiczny. Uczciwość i sprawiedliwość społeczna wymaga zasady egalitaryzmu przy podziale dochodu narodowego, o czym Olszewski pisze w rozdziale trzecim. Ma on na uwadze najstarszych członków społeczeństwa – m. in. bezrobotnych, rencistów i emerytów. Czyżby miała to być nowa postać utopii – chrześcijańskiej wersji komunizmu? A może właśnie istnieje potrzeba „zaprowadzenia porządku” w tej dziedzinie [Olszewski 2002, s. 47] – zwłaszcza wobec wzrastającej polaryzacji stanów posiadania ludności?

Pojęcie państwa Autor książki definiuje następująco: „Państwo – to społeczność zorganizowana na określonym terytorium, która zmierza w określonych warunkach czasowo-przestrzennych ku rozwojowi lub degradacji”, przy czym ‘rozwój’ lub ‘degradacja’ odnoszą się do sfer ludzkiego bytowania: fizycznej, psychicznej i duchowej [Olszewski 2002, s. 11]. Drugim podstawowym pojęciem jest społeczeństwo, które „stanowi jeden organizm” [ibid., s. 16]. W pewnym sensie mamy tu nawiązanie do koncepcji (lub

⁴ Ten znakomity polski uczony rozciąga swoje zainteresowania od studiów kulturowych i religioznawczych po nauki o kulturze fizycznej, od pedagogiki i psychologii po filozofię [por.: Cynarski, Obodyski 2001].

⁵ Odnosi się jedynie do społecznej nauki Kościoła katolickiego, zwłaszcza w wersji formułowanej współcześnie przez Jana Pawła II. Rzecz dotyczy między innymi reguły prymatu spraw moralnych i duchowych nad materialnymi [Olszewski 2002, s. 25].

powtórzenie) H. Spencera. Jednakże w większym stopniu traktowanie drugiego człowieka jako cząstki „własnego” organizmu społecznego (elementu funkcjonalnego systemu) wynika tu z teorii ‘nieśmiertelności genetycznej’ A. Szyszko-Bohusza, w myśl której podstawą jedności między ludźmi powinna być świadomość genetycznej jedności wszelkiego życia [Szyszko-Bohusz 2001; Olszewski 2002, s. 164].

Olszewski optuje za czymś w rodzaju systemu nakazowo-rozdzielczego lub co najmniej zdecydowanego interwencjonizmu państwowego w dziedzinie gospodarki. Na bazie swoich spostrzeżeń, doświadczeń (jako prowadzący samodzielnie działalność gospodarczą i nb. wydający swe książki) i przemyśleń, a więc z perspektywy nie dysponującego kapitałem a próbującego zaistnieć na „wolnym rynku” człowieka (przeciętnego, uczciwego Polaka) poszukuje dróg wyjścia z sytuacji kryzysu. Niektóre pomysły zawarte w książce nie wydają się trafne. Przykładowo model kastowego porządku społecznego, oddający – zdaniem Autora – różny poziom duchowy poszczególnych warstw, jest po prostu mitem. Podział ten oddaje zwłaszcza – w dużym uproszczeniu – układ rasowy (zaistniały po zdobyciu subkontynentu przez Ariów): zwycięskiego ludu indoeuropejskiego na szczycie i potomków ludu Drawidyjskiego w dole hierarchii społecznej. Podobnie dziwne wydaje się traktowanie obiegu pieniądza jako systemu zamkniętego. Ujęcie systemowe wymaga uwzględniania szeregu różnorodnych oddziaływań, jakie w epoce ekonomicznej globalizacji należy koniecznie brać pod uwagę.

Oprócz krytyki władzy znajdujemy na łamach książki krytykę elit instytucji Kościoła w Polsce, które w zbyt małym stopniu pomagają ubogiej ludności w 90 % katolickiego kraju. Autor ciepło wyraża się jedynie o dwóch przedstawicielach tej hierarchii, wysoko – od strony etyki – oceniając ich postawy bądź inicjatywy: abpa J. Życińskiego i bpa T. Pieronka. Więźniów zaleca leczyć w sensie duchowym i nie wypuszczać przed (skutecznym) zakończeniem resocjalizacji. Policję zaleca zweryfikować pod kątem kwalifikacji, odwagi i waleczności. „Na kierowniczych stanowiskach muszą znaleźć się ludzie waleczni, oddani sprawie bez reszty, nieustępliwi, inteligentni z inwencją realizowania skutecznej strategii walki z wszelkimi przejawami zła, agresji, niepokoju społecznego” [Olszewski 2002, s. 96]. Proponuje też powołanie lokalnej, społecznej funkcji szeryfa [ibid., s. 99].

Olszewski wierzy w człowieka i w polski naród, przywołując chwalebne historyczne czyny. Ten optymizm i patriotyzm łączy z poczuciem misji i stara się zmobilizować czytelnika do zmiany spojrzenia na otaczającą rzeczywistość. Uważa, że przełom w myśli społecznej jest możliwy, a słuszność sprawy, sprawiedliwość i perspektywa duchowego postępu lub degradacji spowodują zbiorowy duchowy i fizyczny wysiłek społecznego organizmu zmieniający istniejący stan rzeczy. Niestety, podobne szczytne ideały są niezwykle trudne w realizacji, a możliwości ich wprowadzenia w życie wydają się zawierać raczej w sferze życzeń i marzeń, niż prawdopodobnych projektów społecznych. A może jednak społeczeństwo dozna transformacji od stylu konsumpcyjnego i zorientowanego egoistycznie (ja, moje) do zorientowanego na drugiego człowieka i środowisko (współodpowiedzialność, miłość, ekologia) oraz na dążenie do świętości? Może będzie to naszym udziałem za lat kilka, a może za kilkaset? Oto jak sam Autor formuluje cel swej pracy we *Wprowadzeniu*: „Celem naszych rozważań będzie odkrycie idei organizacji i funkcjonowania praworządnego Państwa, w którym każdy obywatel ma możliwość pełnego harmonijnego rozwoju, a społeczeństwo rośnie w duchową i materialną potęgę. Winniśmy wiedzieć, że każda wyraźna i jasna myśl, w swoim czasie, musi znaleźć swoją materializację. Podobnie i tutaj: im silniejsza i jaśniejsza będzie w naszej świadomości idea praworządnego Państwa, oczyszczona z egoizmu, żądz władzy i posiadania, tym szybsza będzie jej realizacja w materialnym świecie. Nawet, jeśli wszystkim poza Tobą, będzie się wydawała nierealna, utopijna” [ibid., s. 10].

Książka kierowana jest do szerokiego odbiorcy, zwłaszcza – jak wynika to z wywodu Autora – do owych ok. 50 % osób „bojkotujących” kolejne wybory, zniesmaczonych działalnością elit politycznych, zniechęconych i bezsilnych. Także do ludzi poszukujących swej duchowej Drogi oraz materialnej, życiowej szansy. Poglądy Autora, jako dość oryginalne i wskazujące na wrażliwość etyczną, godne są tego, aby się z nimi zapoznali Czytelnicy zainteresowani perspektywami życia społecznego. Ten właśnie wymiar moralny uważam za największą wartość omawianej książki, którą też szczerze polecam.

BIBLIOGRAFIA

1. Cynarski W. J. (2001 a), *W kierunku antropologii integralnej. Propozycja systemowej syntezy w nauce o człowieku*, „Rocznik Naukowy Idō – Ruch dla Kultury”, t. II, s. 121–132.
2. Cynarski W. J. (2001 b), *Ewolucja nauki na przykładzie socjologii (od XIX wieku ku przyszłości)*, „Rocznik Naukowy Idō – Ruch dla Kultury”, t. II, s. 161–179.
3. Cynarski W. J. (2002), *Proces globalizacji. Dialog kultur czy konflikt wartości?*, Instytut Europejskich Studiów Społecznych w Rzeszowie, Rzeszów.
4. Cynarski W. J., Obodyński K. (2001), *Profesor Andrzej Szyszko-Bohusz – twórca pedagogiki holistycznej*, „Rocznik Naukowy Idō – Ruch dla Kultury”, t. II, s. 381–383.
5. Olszewski D. (1995), *Filozofia karate w spotkaniu z chrześcijaństwem (t. I–II)*, autoedycja, Lublin.
6. Olszewski D. (1996), *Tajemnica Boga w doświadczeniu mistycznym (t. I)*, autoedycja, Bydgoszcz.
7. Olszewski D. (2000), *Tajemnica świata (t. II)*, autoedycja, Nakło n. Notecią.
8. Olszewski D. (2001 a), *Tajemnica człowieka i Szatana (t. III, cz. 1)*, autoedycja, Osiek n. Notecią.
9. Olszewski D. (2001 b), *Tajemnica człowieka i Szatana (t. III, cz. 2)*, autoedycja, Osiek n. Notecią.
10. Olszewski D. (2002), *Polityczna organizacja państwa w perspektywie rozwoju duchowego człowieka*, autoedycja, Osiek n. Notecią.
11. Szyszko-Bohusz A. (2001), *Współczesna higiena psychiczna oraz pedagogika holistyczna w świetle hipotezy nieśmiertelności genetycznej*, „Rocznik Naukowy Idō – Ruch dla Kultury”, t. II, s. 133–143.
12. Russel B. (1995), *Mądrość Zachodu*, Penta, Warszawa.